

Ribi András

Az utolsó Fehérvárra temetett prépost

Adalékok Györgyi Bodó Miklós (†1474) életrajzához

Bevezetés

A középkori királyaink koronázótemplomának maradványait magában foglaló székesfehérvári Nemzeti Emlékhely (Romkert) közelében 2023 őszén nyílt meg a „*Solium regni – Az ország trónusa*” nevet viselő kiállítás, amely elsősorban arra hivatott, hogy az épület maradványainak szemléletes bemutatása révén megismertesse a látogatót a Szűz Mária-prépostság templomának történetével és építészetével. A tárlat megtekintésekor a történész számára különösen nagy élményt jelent azoknak a díszesen faragott köveknek a megtekintése, melyeket eddig jobbára csupán a szakirodalomból ismerhettünk. Ilyenek azok a síremléktöredékek is, amelyek az egykor a koronázótemplomba temetett előkelők végső nyughelyét jelölték. Bár ez utóbbiak közül nem tartozik a leglátványosabb emlékek közé, mégis fontos az a két részből álló töredék, amely felirata és címerképe alapján a 15. század középső évtizedeinek jelentős fehérvári prépostjához, az 1474-ben elhunyt Györgyi Bodó Miklóshoz köthető (1. kép).¹

A 20. század folyamán, valószínűleg székesfehérvári ingatlanokból előkerült töredékek különös jelentőségét az adja, hogy egyértelműen bizonyítják: amennyiben a társaskáptalan vezetői prépostként fejezték be életüket, lehetőségük nyílt a koronázótemplomba temetkezni.² Ez persze kétes dicsőség volt, hiszen a fehérvári prépostok egyházi kiváltságaik alapján, és a késő középkorban rendi értelemben is, prelátusnak számítottak,³ így közülük a legtöbbben később püspöki vagy érseki rangra

emelkedtek, és nyilvánvalóan székesegyházukban lettek eltemetve.⁴ A Mátyás- és a Jagelló-kor hét prépostjából Bodó Miklóson kívül csak a gyermek Gilibert de Gozon és az utolsó előljáró, Besztercei Kretschmer Lőrinc nem lett püspök.⁵

Ezzel persze nem áll ellentmondásban, hogy éppen azok az egyházi személyek töltötték be a legtovább a préposti méltóságot, akik nem jutottak püspökséghez, és így sok szempontból a leginkább meghatározó jelentőségű vezetői voltak az intézménynek (1. táblázat).⁶

Az Árpád-kor prépostjai jellemzően rövid ideig töltötték be a méltóságot; közülük az 1279 és 1287 között említett Antal, korábbi pozsonyi prépost és későbbi zágrábi püspök a rekorder.⁷ A 14. század derekának nagy formátumú fehérvári prépostja – bár származásáról gyakorlatilag semmit nem tudunk –, az 1331 és 1351 között az alkancellári tisztséget is viselő, és a kancelláriát lényegében önállóan vezető Tatamér az első olyan személy, aki közel három évtizedet töltött a fehérvári káptalan élén. A fehérvári kisprépostból lett előljáró további emelkedése vélhetően hivatali karrierjének megakadásával áll összefüggésben. 1360 márciusa előtt külföldön – római vagy jeruzsálemi zarándokúton, esetleg diplomáciai misszió teljesítése közben – hunyt el.⁸ A Zemplén megyei nemesi famíliából származó Cudar János Péter szlavón bán és Imre fehérvári prépost (1371–1375), majd váradi és egri püspök testvéreként futott be jelentős egyházi karriert. A kánonjogi doktorátussal is rendelkező fiatalember egri kanonok, tárcai és borsodi főesperes, majd fehérvári örkanonok lett. Testvére püspökké emelésével

1 LŐVEI 2024. 112–113.

2 ENGEL 1987. 616.

3 KÖBLÖS 1994. 12; KUBINYI 1996. 158.

4 RIBI 2024. 315–317.

5 KUBINYI 1996. 156.

6 A fehérvári prépostok legfrissebb középkori archontológiáit lásd KERTÉSZ 2022. 33–47; RIBI 2018. 134–135; C. TÓTH 2017. 136–137.

7 KERTÉSZ 2022. 45.

8 BERTÉNYI 1994. 664.

1. táblázat. A leghosszabb préposti méltóságviselések a fehérvári káptalanban

Név	A fehérvári préposti javadalom			Tovább lépés
	Az előző prépost utolsó említése	Igazolható javadalomviselés (kb. hossza)	A következő prépost első említése	
Tatamér	1330. november 10.	1331. április 9. – 1359. május 25. (28 év, 1 hónap)	1360. március 24.	nincs
Cudar János	1375. augusztus 7.	1376. március 18. – 1403. február 28. (26 év, 11 hónap)	1404. március 15. [üresedés]	nincs
Benedek (Mihály fia)	1409. április 1.	1410. március 30. – 1439. április 4. (29 év)	1439. május 31.	győri püspök
Györgyi Bodó Miklós	1444. szeptember 15.	1444. november 7. – 1474. január 10. (29 év, 2 hónap)	1474. március 30.	nincs
Besztercei Kretschmer Lőrinc	1511. december 17.	1513. január 28. – 1543. október 4. (30 év, 9 hónap)	nincs	[szepesi prépost]

nyerte el a fehérvári prépostságot. Vélhetően Péter bán 1382 utáni bebörtönzése akadályozta meg a további emelkedésben.⁹

A táblázatban szereplő főpapok között kivételt képez Mihály fia Benedek, hiszen egyedül ő jutott püspöki pástorbothoz. A magyar történelem fontos szürke eminenciásainak sorába illeszthető főpap Zsigmond király jelentős tanácsadója és diplomatája volt, aki az 1410-es és az 1430-as évek nagy utazásaira egyaránt elkísérte az uralkodót. Jó eséllyel az Ozorai Pipo környezetéből kikerülő Benedek prépost jóvoltából válhatott a fehérvári káptalan országos hatáskörű hiteleshellyé a 15. század első harmadának vége felé.¹⁰ Jelen tanulmány főszereplője, Györgyi Bodó Miklós akár a képzeletbeli dobogó tetején is állhatna, ha nem előzné meg őt a javadalomviselés hosszát illetően az a Kretschmer Lőrinc, akinek fehérvári prépostságára ugyanakkor erősen rányomta a bélyeget a Mohács utáni kettős királyválasztás és a polgárháború. A besztercei szász patríciuscsaládból származó, és nagybátyja, Szatmári György esztergomi érsek jóvoltából felemelkedő pré-

post részt vett 1527 végén Habsburg Ferdinánd fehérvári koronázásán, majd az ország központi részének Szapolyai-kézre kerülését követően Pozsonyban lelt menedéket. Az 1530-as években anyagi gondokkal küzdő – jövedelmei nagy részét elvesztő – Lőrinc prépost 1537-től a távoli Innsbruckban a királyi gyermekek nevelőjeként szolgált, majd élete végén sikertelenül pályázott a zágrábi püspökségre. Végül néhány héttel halála előtt – és szintén néhány héttel Fehérvár török kézre kerülését követően – formálisan a szepesi prépostságot nyerte el.¹¹

Kretschmer Lőrinc sorsának alakulása egyben azt is jelenti, hogy az utolsó Fehérvárra temetett prépost Bodó Miklós lehetett. Bár utóbbi egy forrásokban viszonylag gazdag időszakban állt majd harminc évig a koronázótemplom mellett működő társaskáptalan élén, életére vonatkozóan eddig jobbra csupán rövid, kisebb tévedésektől sem mentes összefoglalókból tájékozódhattunk, így személye és karrierje mindenképpen megérdemel egy önálló, újabb forrásokat és kutatási eredményeket is hasznosító tanulmányt.¹²

9 SÖRÖS 1916. 573; SÚTTÓ 2022. 5–22.

10 RIBI 2023. 74–76.

11 FAZEKAS 2008. 63–66.

12 BÓNIS 1971. 222; LŐVEI–ENGEL 1983. 4; KÖBLÖS 1994. 338; 12. SZ.

1. Györgyi Bodó Miklós prépost (†1474) sírkövének töredéke
Székesfehérvár, Szent István Király Múzeum. Fotó © Lővei Pál, 2023

Györgyi Bodó Miklós származása és családja

Bodó Miklós legkorábbi említése 1432-re tehető, amikor a bécsi egyetem bölcsészeti fakultásának hallgatójaként említették. Három évvel később már a jogi karon tanult, de fokozatot nem szerzett.¹³ Ettől függetlenül bizonyosan pappá szentelték, hiszen jóval később már mint fehérvári prépost olyan jellegű jogosultságokat szerzett a pápától, amelyek kifejezetten áldozópapi szolgálatra utalnak: egy 1459. évi adat szerint „ante diem et in locis interdictis”, 1470-ben pedig „ante lucem” misézhetett.¹⁴ Ezek helyre és időre, illetve egy, a helyszínt illető egyházi fenytékre vonatkozó eseti kiváltságok voltak a korszakban. Nem rendelkeznünk semmilyen információval azzal kapcsolatban, hogy a tanulmányokat ki finanszírozta. Engel Pál feltételezése szerint nem feltétlenül a későbbi fehérvári prépost Miklós fia Jakabként azonosítható apja döntött kisebbik fiának papi pályára adásáról, sokkal

inkább a 15. század középső évtizedeiben családfőként működő testvér, Gergely szerepe volt fontos.¹⁵ Ez azért is valószínű, mert utóbbi lényegesen idősebb lehetett Miklósnál: egy oklevél már 1424-ben királyi emberként említette.¹⁶

Bizonyos, hogy – az Újlaki Miklóssal való, alább részletezett kötődésen túl – a bécsi tanulmányoknak és az egyetemen szerzett kapcsolatoknak is fontos szerepe volt Bodó Miklós és Gergely karrierjében, hiszen maga a család semmiképpen nem tekinthető különösebben előkelőnek. Ezt támasztja alá az az ekkoriban már szokatlannak tekinthető megoldás, hogy a prépost élete végén a nemzetségi eredetre is utalt: a sírkövén olvasható „[de genere zent]je magocz” fordulattal minden bizonnyal alacsonyabb származását óhajtotta ellensúlyozni.¹⁷ Bónis György azon megjegyzése, miszerint a család nagybirtokosnak számított Tolnában, és a Bodó fivérek a Hunyadi-fűkkel együtt nevelkedtek, ilyenformán erős túlzásnak tekinthető.¹⁸

¹³ Tüskés 2008. 140: 2355. sz.

¹⁴ 1459. január 21. (MREV III. 155), 1470. szeptember 17. (MREV III. 206).

¹⁵ LŐVEI–ENGEL 1983. 4.

¹⁶ 1424. augusztus 12. (ZsO XI. 947. sz.)

¹⁷ Vö. LŐVEI 2024. 112–113.

¹⁸ Vö. BÓNIS 1971. 222. – A Hunyadiakra utaló megjegyzés Winkler Pál egy ellenőrizhetetlen állítására vezethető vissza. Lásd WINKLER 1935. 28.

Valójában a Szentemágocs nemzetségből származó família a Tolna megyei, a mai Mágocstól északra lévő egykori Györgyi faluban rendelkezett birtokokkal, de a nem túl távoli Mára, az azonosítatlan *Podach* és Anya is a család tulajdona volt.¹⁹ Olykor a familiát ez utóbbi birtok után is megnevezték, miképpen Miklós prépost másik testvérének, Andrásnak az 1447. évi esete mutatja.²⁰ Egy évvel később Bodó Gergelyt is anyaiént azonosították,²¹ de arra is akad példa, hogy ugyanebben a Bátmonostori Töttös Lászlóval szembeni birtokvitában a fivéreket Györgyi Bodóként említették.²² A pécsváradi konvent egyik kiadványa szerint Gergelynek, Miklósnak és Andrásnak egy János nevű *carnalis*a is volt.²³ Utóbbi Engel Pál genealógiai rajzán a fivérek unokatestvéreként szerepel,²⁴ noha két évtizeddel később e János Loránd nevű fiát is *frater carnalisként* említették. Ez az oklevél arról számol be, hogy a család vétel útján további Tolna megyei birtokokat (Vaszar, Almás, Kis- és Felsőbágyon, Nyíres, Bikád) szerzett, amibe szerették volna bevezettetni magukat a fehérvári káptalannal.²⁵ További gyarapodásra utal Miklósnak és Gergelynek egy Rozgonyi Jánossal még 1445-ben kötött 400 forint értékű zálogszerződése a szintén tolnai Szil birtok vonatkozásában. Az egyezsége a felek a következő évben módosítottak, hogy aztán az ebből kerekedő pert csak 1462 nyarán zárja le Pálóci László országbíró ítéletlevele.²⁶ Egy 1459. évi *supplicatio* alapján úgy tűnik, Bodó Miklós a Fejér megyei Bogárdon is rendelkezett birtokrésszel,²⁷ egy 1471. évi oklevél szerint pedig a Dadaí Bodó családdal is rokonságban állt.²⁸

A család felemelkedésében kulcsszerepet játszott Újlaki Miklós: a polgárháború első éveiben Györgyi Bodó Gergely az erdélyi vajdához kötődő familiárisokkal együtt részt vett Mára vár ostromában,²⁹ majd 1443 tavaszán Újlaki egyik oklevelének relátoraként szerepelt.³⁰ 1444 és 1446 között erdélyi alvajdaként, majd 1447-ben tolnai alispánként szolgált a bárót.³¹ Legkésőbb 1451-ben Hunyadi János szolgálatába állt, hiszen a következő

négy évben az ő budai várnagyaként említették:³² ebbéli minőségében a korábbi kormányzó egy oklevelének relátoraként is előfordult,³³ de például kollégájának, Balázs solymosi várnagynak a végrendelete szerint Lippán is járt ebben az időszakban.³⁴ Hunyadi iránt tanúsított hűsége több szempontból is kifizetődő volt: egyfelől vétel, zálog és adomány révén a család birtokait is sikerült gyarapítani,³⁵ másfelől pedig élete végén Mátyás király jóvoltából a bárók sorába emelkedett, hiszen 1458–1459 folyamán tárnokmester és tolnai ispán lehetett. Utóbbi tisztségét fia, az 1454-ben már udvari lovagként említett Györgyi Bodó Gáspár is „megörökölte” (1459–1470).³⁶

Bodó Miklós pályakezdése: bácsi prépost, veszprémi segédpüspök

Mialatt Bodó Gergely Újlaki Miklós és a Hunyadiak szolgálatában a megyei nemesség soraiból a bárók közé lépett elő, öccse, Bodó Miklós karrierje is szépen alakult. Ugyan arra a kérdésre valószínűleg soha nem fogunk választ kapni, hogy a családi sikerekben Gergely szolgálatai vagy éppen Miklós egyetemi kapcsolatai játszották-e a fontosabb szerepet, az igen valószínűnek tűnik, hogy a későbbi fehérvári prépost első jelentősebb egyházi javadalmát korábban nyerte el, mint hogy a bátyja érdemi szerephez jutott Újlaki környezetében. Ugyan a bácsi székeskáptalan prépostjaként először csak egy 1443 nyarának első napján kelt oklevélben említették, jó eséllyel ekkor már egy ideje Bodó Miklós vezette a délvidéki testületet, hiszen elődje 1437 tavaszán szerepelt utoljára a forrásokban.³⁷

Ettől függetlenül az említett 1443. évi oklevél fontosságát nem lehet megkérdőjelezni, hiszen ez egyúttal arról is beszámol, hogy Gatalóci Mátyás veszprémi püspök idős

19 ENGEL 2002. – Mára és Podach birtoklására vonatkozóan lásd 1444. május 25. (DL 88 191).

20 1447. szeptember 12. (DL 88 223).

21 1448. április 12. (DL 88 229).

22 1448. május 11. (DL 88 230).

23 „egregius Gregorius Bodo de Gywrgy ac honorabilis dominus Nicolaus prepositus similiter Bodo, Andreas et Johannes fratres eiusdem carnalis” – 1447. augusztus 9. (DL 88 221).

24 ENGEL 2001. Szentemágocs nem 5. tábla: Bodó (györgyi).

25 1464. június 22. (DL 88 399).

26 1462. június 8. (DL 13 830).

27 1459. október 11. (MREVI. 158).

28 1471. március 3. (DL 17 170).

29 LŐVEI–ENGEL 1983. 4.

30 1443. április 4. (DL 92 9244).

31 ENGEL 1996. I. 15., 208.

32 *Uo.* I. 288.

33 1454. július 22. (DL 90 013).

34 1455. szeptember 17. (DL 29 812).

35 1453. június 30. (DL 59 440) – vásárlás Nógrád megyében; 1453.

november 26. (DL 14 753) – zálog Hont és Bars megyében; 1454. április 24. (DL 14 821) – királyi adomány Pest megyében.

36 Arch. 1458–1526. I. 105; Arch. 1458–1526. II. 270. – Bodó Gáspár udvari lovagságára lásd ENGEL 1996. I. 509.

37 C. TÓTH 2019. 33.

korára tekintettel – *quoad vixerit* – koadjutorává teszi Bodó Miklóst, és felosztja vele egyháza javadalmait, úgy, hogy bizonyos dolgokba testvérét, Gergelyt is bevonták.³⁸ Szerencsésen fennmaradt ennek a szerződésnek egy vázlatja is, amelyből két további fontos információ derül ki: egyrészt hogy a Bodó fivérek Újlaki Miklós embereiként jutottak jelentős veszprémi pozíciókhoz, másrészt hogy a koadjutor az egyházi kinevezésekben és a lelki ügyekben nem volt illetékes.³⁹ Bodó Miklós tehát lényegében a már valóban idős Gatalóci⁴⁰ segédpüspöke és a püspökség kormányzója (*gubernator episcopatus Wesprimiensis*) lett egy időre: az év végén, illetve 1444 nyarán több, az egyházmegye tizedügyeihez vagy Somogy megyei birtokaihoz kapcsolódó oklevélben is így említették.⁴¹

Ezután néhány évre elveszíthette ezt a tisztséget, amint azt több tényező is mutatja. Egyfelől 1444 végén már Ötvényi Domonkos, 1447-től pedig Ormándi István szerepelt Gatalóci segédpüspökeként,⁴² másfelől magát Bodót az egyik 1444. évi somogyi ügy kapcsán Hédervári Lőrinc nádor bő két évvel későbbi parancslevele (és annak hátlapi címzése) már csak fehérvári prépostként említette.⁴³ Harmadrészt 1452-ben Bodó Miklóst immár a pápa nevezte ki Gatalóci Mátyás és a veszprémi káptalan kérésére „propter senium et impotentiam episcopi” koadjutorrá.⁴⁴ Megbízatása legalább három évig tartott, hiszen 1453-ban egy bálványosi hatalmaskodás kapcsán panaszosként szerepelt,⁴⁵ 1454-ben pedig őt és Unyomi Miklós veszprémi várnagyot panaszolta be a veszprémi káptalan Albert esztergomi vikáriusnál néhány falu dézsmájának hovatarozása miatt. Bár ez utóbbi oklevélben csak Bodó Miklós fehérvári prépostságát említették, nyilvánvalóan kormányzóí feladatai miatt gondolhatta úgy, hogy a tizedek őt illetik.⁴⁶ Azért is vehetjük mindezt bizonyosra, mert még Újlaki Miklós 1455 augusztusában kelt oklevelében is fehérvári prépostként és koadjutorként szerepelt, amikor az erdélyi vajda követeként fontos ügyekben kereste fel Kapisztrán Jánost.⁴⁷

Bodó Miklós fehérvári prépostsága és hivatali karrierje 1464-ig

Mivel a fehérvári prépostok személyéről lényegében az uralkodó döntött,⁴⁸ ezért Bodó Miklós új pozíciójáról – és elődjének, Kálnói Andrásnak pécsi püspökké emeléséről – még a balsikerű várnai hadjárat előtt születhetett elhatározás I. Ulászló környezetében. Ez még akkor is feltételezhető, ha a pécsi püspöki széket 1445 márciusában üresedésben lévőként említették, és Kálnói pápai kinevezésére csak ez év májusában került sor.⁴⁹ Nem túl valószínű ugyan, hogy a korszak erős emberéhez, Rozgonyi Simonhoz kötődő – alkancellárként a személyes jelenlét bíróságát is vezető – Kálnóit úgy fosztották volna meg a pápa által is elismert fehérvári prépostságától, hogy csak az 1441 óta viselt pécsi kispréposti javadalmat tarthatta meg.⁵⁰ Márpedig fehérvári méltóságát csak 1444 szeptemberének közepéig tudjuk adatolni:⁵¹ Bodó Miklós választott prépostként alig két hónappal később, november 7-én már megerősítésért folyamodott Rómához. A kérvény érdekessége, hogy bár Miklós benne I. Ulászló kinevezettjének nevezte magát, a prépostság üresedését nem közvetlen elődjéhez, hanem még Büki Basó István 1443. évi halálához vezette vissza.⁵²

Az ugyanakkor bizonyos, hogy Bodó Miklós – jó eséllyel Újlaki Miklós hathatós közbenjárásával – ténylegesen is átvette a fehérvári káptalan vezetését, hiszen egy december elején kelt hiteleshelyi oklevél méltóságsorában már őt említették mint *electus prepositus*.⁵³ A megerősítésre több mint egy évet kellett várnia, hiszen még 1445 decemberben is a választott címet használták egy méltóságsorban, hogy aztán a 270 forintnyi *annata* 1446. februári kifizetését követően egy márciusi oklevélben már *prepositusként* szerepelhessen.⁵⁴ Választott szerémi püspök ugyanakkor bizonyosan nem volt ebben az időszakban.⁵⁵

38 1443. június 1. (MEV 1437–1464. 39–42).

39 „prefatus Nicolaus Bodo preter voluntatem prefati domini Mathie episcopi de conferendis beneficiis et aliis rebus et negotiis spiritalibus se non intromittat quovismodo” – DL 48 263.

40 Életére – elsősorban annak korábbi szakaszaira – vonatkozóan lásd FEDELES 2005. 359: 105. sz.

41 1443. december 18. (MEV 1437–1464. 45–46), 1444. június 21. (DL 103 601), 1444. június 21. (DL 106 798), 1444. június 22. (DL 100 568).

42 C. TÓTH 2017. 115.

43 1446. november 8. (DL 106 798).

44 1452. június 5. (Cameralia II. 47).

45 1453. június 1. (MEV 1437–1464. 172–173).

46 1454. május 16. (MEV 1437–1464. 183–184).

47 1455. augusztus 14. (PETTKÓ 1901. 180–181).

48 KUBINYI 1996. 154.

49 C. TÓTH 2017. 89.

50 FEDELES 2005. 391: 194. sz.

51 1444. szeptember 15. (Zichy okmt. IX. 75).

52 1444. november 7. (MREV III. 123).

53 1444. december 4. (DF 218 771).

54 1445. december 23. (DL 13 888), 1446. február 28. (Cameralia II. 229), 1446. március 12. (MEV 1437–1464. 41).

55 KÖBLÖS 1994. 338: 12. sz., 4. jegyz. – Vö. BÓNIS 1971. 222: 14. jegyz.; LŐVEI–ENGEL 1983. 4.

Meglehetősen keveset tudunk arról, hogy prépostsága első másfél évtizedében Bodó Miklós hol tartózkodott és mivel foglalkozott. Említéseinek nagy része – aligha meglepő módon – a káptalan kiadványainak méltóságsoraira, illetve olyan birtokügyekre szorítkozik, amelyekben a testület földesúrként volt érintett. Ezek közül különösen jól dokumentált Tolnavár és a szomszédos fehérvári keresztes konventi birtok, Fadd 1447 és 1455 között húzódó ügye,⁵⁶ de fejéri és somogyi hatalmaskodásokra is van példa.⁵⁷

A prépost szempontjából sokkal többet tudunk meg abból az oklevélből, amit a Fehérvárral szomszédos Noé birtok hovatarozásával kapcsolatban Bodó és a káptalan közösen adott ki. A diploma tartalmát a szakirodalom már tárgyalta, miképpen Kertész Balázs arra is rámutatott, hogy az oklevelet megerősítő két függőpecsét közül a káptalan pecsét töredéke maradt fenn.⁵⁸ Más forrásokból viszont ismerjük Bodó Miklós pecsétjeit is. Ugyan a levéltári adatbázisba a fehérvári keresztes konvent kiadványaként került be, valójában a prépost adta ki azt az 1465 végén kelt nyugtát, amelynek a hátlapján egy mandorla alakú, püspöksüveges figurát ábrázoló pecsét lenyomata figyelhető meg.⁵⁹ Míg ez nyilvánvalóan a prépost hivatali pecsétje volt, addig 1462-ből ismert gyűrűspecstje sokkal inkább a családra utal. Mátyás király Erdőháti László részére kibocsátott kegyelemlevelének végén az azt megerősítő főpapok és bárók pecsétjei között a hatodik Bodó Miklósé, a tizenharmadik pedig unokaöccsége, Bodó Gáspár lovászmesteré (2. kép).⁶⁰ Az ezeken látható motívum megegyezik Bodó Gergelynek egy majd két évtizeddel korábbi alvajdai oklevelén látható pecséttel,⁶¹ illetve a Bodó Miklós sírkövén található címerrel: mindegyiken egy három virágszárat (talán rózsák szárát) markoló, páncélos jobb kar látható.⁶²

Az említett 1462. évi oklevelen persze Bodó Miklós nem elsősorban fehérvári prépostsága, sokkal inkább titkoskancellári méltósága miatt szerepelt. Miután 1459 februárjában a még apja életében asztalnokmesterré kinevezett Bodó Gáspárral egyetemben – utóbbi 1461-ben lett lovászmester – hűséget esküdött Mátyás királynak,

2. Györgyi Bodó Miklós prépost gyűrűspecstjének lenyomata Mátyás király Erdőháti László részére kibocsátott, 1462. május 6-án kelt kegyelemlevelén Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, DL. 15719. Fotó © Magyar Nemzeti Levéltár

hamarosan Miklós is magas udvari pozícióhoz jutott.⁶³ Az itáliai útra induló Vetési Albert veszprémi püspök helyett kora tavasszal átvette a titkoskancellária vezetését.⁶⁴ Már egy március 13-án kelt perhalasztó oklevélben *secretarius cancellarius*ként említették,⁶⁵ igaz, olykor a rövidebb *vicecancellarius* címet is használta.⁶⁶ A hivatali karrierjének fél évtizede alatt kimutatható tíz tanácsülés közül négy szűkebb és egy tágabb tanácsülésen igazolható jelenléte, így ekkoriban valóban az uralkodó legbelsőbb körébe tartozott.⁶⁷ Ezt bizonyítja a fent említett gyűrűspecstés kegyelemlevelén és a Mátyásnak tett hűségeskün kívül a Garaiak ügyében az országnagyokkal együtt kibocsátott oklevelé⁶⁸ és az 1462. évi törvények szövege is.⁶⁹

Bodó Miklós bírói és diplomáciai működésére vonatkozóan számos oklevél fennmaradt,⁷⁰ így nem véletlen, hogy élete vége felé maga is elismerte: alkancellárként

56 RIBI 2021a. 270.

57 1447. január 19. (HO II. 293–295), 1458. november 30. (DL 15 300).

58 1451. május 2. (DL 14 468) – Vö. KERTÉSZ 2020. 182–183.

59 1465. november 5. (DL 16 280).

60 1462. május 6. (DL 15 719).

61 1445. július 16. (DL 74 092).

62 LŐVEI 2024. 112.

63 1459. február 10. (DL 39 297) – Bodó Gáspár tisztségeire

lásd Arch. 1458–1526. I. 114, 118.

64 BÓNIS 1971. 222.

65 1459. március 13. (DL 15 336).

66 A pecsét töredéke alatt például: 1459. március 17. (DL 44 912).

67 KUBINYI 1996. 158; SZILÁGYI 1930. 53.

68 1459. április 19. (DL 15 348).

69 DRH II. 128–129.

70 Vö. BÓNIS 1971. 250.

többszörre távol volt székvárosától.⁷¹ A fehérvári prépost nevével gyakran találkozunk Mátyás diplomáciai levelezéseiben, így például a milánói herceghez,⁷² György cseh királyhoz,⁷³ Pozsony városához⁷⁴ vagy éppen Albert osztrák herceghez⁷⁵ írott szövegekben. Jó eséllyel 1463 nyarán a korona visszaszerzésére irányuló soproni tárgyalásokon is részt vett.⁷⁶ Bíraskodási funkciójára – lévén 1458 és 1464 között a mindenkorai titkoskancellárok álltak a királyi személyes jelenlét bíróságának élén⁷⁷ – utalnak egyrészt a török háború miatt 1462–1463 folyamán hozzá (is) intézett perhalasztási parancsok,⁷⁸ másrészt azok az alkalmak, amikor ítélni látnak. Egy 1464. évi oklevél 1461 elejére vonatkozó adata szerint Budán bíraskodott a királyi tanács tagjaival,⁷⁹ majd 1462 késő őszén unokaöccsével és Dersanóci Gergely ítélmesterrel széky gyűlést tartott a király különös parancsára.⁸⁰ Egyébként Bodó Gáspár ezen megbízása nem volt teljesen egyedülálló: a lovászmester 1462-ben az ausztriai Laxenburgban járt követségben.⁸¹ Ezekben az években utóbbi is jó kapcsolatot ápolt a királlyal, hiszen sikerrel szerzett évi kétszeri vásártartási jogot a Nyulak szigeti apácák Somogy megyei, Gáspár védelme alatt álló Igal birtokára vonatkozóan, majd szintén az ő közbenjárására – jóllehet ekkor már csak a tolnai ispáni méltóságot viselte – mentette fel a király az említett kolostor népeit a kamarahaszna fizetésének kötelezettsége alól.⁸²

Az 1464. évi fordulat

Mátyás király 1464. március 29-i fehérvári koronázása több szempontból fordulatot jelentett az ország életében. Bodó Miklós számára ez az udvari karrier végét

jelentette. A kancelláriával kapcsolatos változásokat Szilágyi Loránd, illetve a pecsétek szempontjából Kumorovitz Lajos Bernát már az 1930-as évek elején bemutatta, de Bodó Miklós hivatalvesztésével ők egyáltalán nem foglalkoztak.⁸³ Azzal, hogy a frissen megkoronázott uralkodó 1464 tavaszán egyesítette a különös és a személyes jelenlét bíróságát a két fő- és titkoskancellár vezetése alatt, a titkoskancellária megszűnt létezni. Utóbbi oklevéladó szerepét az egyesített fő- és titkoskancellária vette át – élén Zrednai (Vitéz) János váradi püspökkel és a tényleges vezetővel, Várdai István kalocsai érsekkel –, a bíróság élére pedig a személynök és két ítélmestere került.⁸⁴ Zrednai és Várdai egyébként bizonyosan ott voltak – Bodó Miklósról ezt csak feltételezhetjük – a korona visszaszerzésére irányuló soproni tárgyalásokon, anélkül, hogy bármilyen hivatali funkciót betöltöttek volna 1463 nyarán.⁸⁵

A folyamat rekonstrukciójában nem segít, hogy 1463 áprilisa után közel egy éven keresztül nem ismerünk méltóságsoros hiteleshelyi kiadványt a fehérvári káptalan részéről. Míg előbbi még említette Bodó Miklós titkoskancellári méltóságát is, addig a koronázás után négy nappal kelt bevallásban már csak fehérvári prépostként szerepelt.⁸⁶ Magát a Bodó felügyelte titkospecsétet 1464. március 2-án használta utoljára Mátyás egy *commissio proprias* oklevélen, április 5-én már az új titkospecsét alatt adott ki az uralkodó oklevelet, melynek kancelláriai jegyzete egyértelműen utal Várdai Istvánra.⁸⁷ Utóbbi egyébként már a koronázás napjaiban, az innentől kezdve használt kettős királyi felségpecsét erejével kelt méltóságsoros királyi oklevelek *datum per manus* formuláiban főkancellárként szerepelt.⁸⁸ Továbbá két, szintén Mátyás fehérvári tartózkodása alatt kelt királyi oklevélben mint ked-

71 „quod ipse et pro tempore existens prepositus dicte ecclesie vicecancellarius regis Hungarie existit ac ratione vicecancellariatus huiusmodi a dicta ecclesia abesse et in locis, in quibus rex ipse pro tempore degit, ut plurimum residere consuevit ac ecclesiam predictam et ad eius collationem pertinentia beneficia eorumque bona et iura visitare commode nequit” – 1471. december 30. (MREV III. 215).

72 1459. május 20. (Frangepán oklt. II. 32).

73 1459. július 27. (MKL I. 9–10).

74 1459. július 8. (Hunyadiak kora X. 626), 1461. január 16. (DL 44 963).

75 1461. május 28. (MKL I. 13–14).

76 Arch. 1458–1526. I. 67: 9. jegyzet.

77 Uo. 72.

78 1462. július 11. (DL 15 750), 1463. május 26. (Zichy okmt. X. 277), 1463. június 29. (DL 55 788).

79 1464. március 6. (DL 15 520).

80 1462. november 21. (DF 246 985).

81 1461. szeptember 7. (DL 15 634).

82 1462. augusztus 5. (DL 15 759), 1463. február 14. (DL 15 809.)

83 SZILÁGYI 1930. 46–47, 75; KUMOROVITZ 1932. 5–19.

84 A folyamat legújabb összefoglalását lásd HORVÁTH 2011. 23–24.

85 Uo. 30.

86 1463. április 18. (DL 45 042), 1464. április 3. (DL 35 995).

87 1464. március 2. (DL 45 079), 1464. április 5. (DL 72 002) – Vö. HORVÁTH 2011. 40. Az áprilisi adatból és egy két nappal későbbi, szintén Fehérváron kelt királyi oklevél kancelláriai jegyzetéből az is egyértelmű, hogy Várdai a koronázóvárosban tartózkodott ekkoriban: 1464. április 7. (DL 15 945).

88 Uo. 26. – Várdait először egy 1464. március 24-re, tehát a koronázás előttre datált oklevélben említették főkancellárként (DF 255 406), ám ez esetben valószínűleg maga az oklevélben foglalt döntés született meg a ceremónia előtt, a diploma kiadására már március 29. után került sor. Vö. Arch. 1458–1526. I. 16. További korai méltóságsoros oklevelek Várdai István főkancellár nevével a *datum per manus*

vezményezett *summus et secretarius cancellarius*ként is említették.⁸⁹

Mindezt – bár a változásokat nyilván nem a koronázás napjaiban közölték vele – bizonyára nem lehetett egyszerű megemésztenie Bodó Miklósnak, jóllehet házigazdaként valószínűleg akadt bőven elfoglaltsága ezekben a hetekben. Ugyan a fehérvári prépostok pontos szerepe a királykoronázások kapcsán nem ismert, az mindenképpen mutatja a társaskáptalan terheltségét, hogy a ceremónián összegyűlők népes tábora sokkal inkább a másik fehérvári hiteleshely, a keresztes konvent szolgálatait részesítette előnyben ezekben a napokban: míg a prépostság három, a johannita egyház kilenc *fassiót* állított ki március végén és április elején.⁹⁰

A bukás mindenestre jelentős volt, hiszen maga után vonta Bodó kikerülését a királyi tanácsból,⁹¹ illetve azt is, hogy a korszak fehérvári prépostjainak többségétől eltérő módon soha nem emelkedhetett püspökségre. A szakirodalomban többféle magyarázat jelent meg azzal kapcsolatban, hogy mi vezetett a kegyvesztettséghez. Bónis György megközelítése szerint Bodó a kormányzatból szintén ekkoriban kikerülő Vetési Albert veszprémi püspökhöz és Sári Péter fehérvári örkanonokhoz hasonlóan Mátyásnak még apjától örökölt embere volt, aki ugyan túlélte az 1464. évi reformot, de hivatali pályája a koronázással véget ért.⁹² Engel Pál nem keresett magyarázatot a váltásra, egyszerűen csak rögzítette, hogy a koronázást követően Bodó nem politizált.⁹³ Köblös József lényegében Bónis érvelésének egy részét vette át azzal, hogy a világi karrier végét a bírósági reformmal magyarázta.⁹⁴ Valamivel erősebben fogalmazott Kubinyi András, aki szerint Mátyás nem volt elégedett Bodóval, és ez kegyvesztettséghez vezetett; függetlenül magas egyházi állásától 1464 után a király távol tartotta a prépostot az udvartól.⁹⁵ Ami biztos, hogy a koronázás után egy királyhoz hí, egymást régóta jól ismerő személyekből álló csoport vette át a kancellária vezetését.⁹⁶

Magam úgy vélem, hogy valószínűleg a fent említett tényezők együttesen játszhattak szerepet Bodó Miklós

eltávolításában. Ha ugyanis nagyon komoly személyes konfliktusa lett volna Mátyásnak a préposttal, akkor akár egyházi állásából is elmozdíthatta volna. Ez azonban nem történt meg, miképpen Sári Péter is még húsz évig megtarthatta a fehérvári örkanonokságot,⁹⁷ és a lovászmesteri címet már 1462-ben elveszítő Bodó Gáspár is maradhatott tolnai ispán. Utóbbinak várépítésre is futotta a következő évtizedekben, sőt 1483-ban mint királynéi ajtónálló tért vissza a méltóságviselő bárók sorába.⁹⁸ Az ugyanakkor feltűnő, hogy a fehérvári káptalan hiteleshelyi kiadványainak száma 1464 után kezdett visszaesni, ami a század utolsó két évtizedére lényegében az országos hatáskörű – többnyire az udvarhoz kötődő kedvezményezettek érdekében végrehajtott – eljárások átengedését is eredményezte a szomszédos keresztes konvent javára.⁹⁹

Bodó Miklós utolsó évtizede és temetkezése

A prépost élete utolsó tíz évét jó eséllyel Fehérváron töltötte. Erre utal az az oklevél is, amelyben Mátyás király megparancsolta Bodónak, hogy a koronázóvárosból küldje vissza Veszprémbe azt a Miklós nevű orgonakészítőt, aki elvállalta az ottani székesegyház orgonájának a munkálatait, de aztán Fehérvárra szökött.¹⁰⁰ Annak is van régészeti nyoma, hogy a prépost – saját sírkápolnáján kívül is – építkezett a Szűz Mária-templomban (3–4. kép).¹⁰¹ Összességében világi feladatok híján minden bizonnyal sokkal inkább maradt ideje egyháza és családja ügyeibe belefolyani.

A káptalan vonatkozásában kiemelt jelentőségű az a megegyezés, amelyet a Fehérváron tartózkodó országbíró előtt személyesen megjelenő Bodó Miklós fehérvári prépost és a szintén személyesen jelen lévő Simontornyai István fehérvári keresztes *preceptor* foglaltattak írásba egy Fadd és Tolnavár között található

formulában: 1464. március 31. (DL 59 506), 1464. március 31. (DL 59 507), 1464. március 31. (DF 233 116), 1464. április 3. (DL 15 673) stb. Vö. Arch. 1458–1526. I. 169–173.

89 1464. március 31. (Zichy okmt. X. 293–294), 1464. április 1. (DL 75 901).

90 RIBI 2021b. 156–160.

91 KUBINYI 1996. 159.

92 BÓNIS 1971. 222, 246.

93 LŐVEI–ENGEL 1983. 4.

94 Köblös 1994. 338: 12. sz.

95 KUBINYI 1996. 157, 159.

96 KUBINYI 2004. 36–37.

97 KÖBLÖS 1994. 363: 87. sz.

98 Arch. 1458–1526. I. 118, 159; Uo. II. 270. – A várépítésre lásd LŐVEI–ENGEL 1983. 4.

99 RIBI 2023. 118–119.

100 1469. szeptember 19. (MEV 1465–1479. 155).

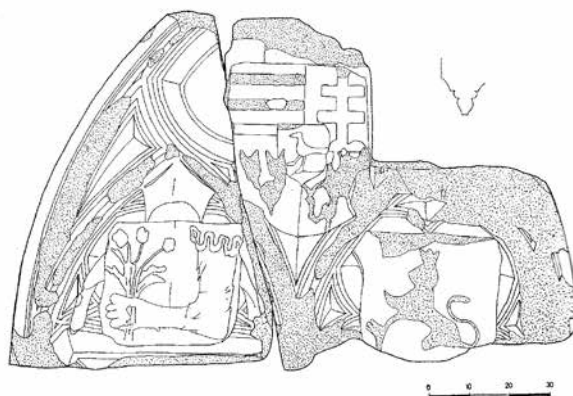
101 LŐVEI 2024. 112–113. – A Györgyi Bodó-címerrel ellátott egyéb faragványokról részletesebben lásd LŐVEI–ENGEL 1983. 1–3.

3. Györgyi Bodó Miklós címerével díszített faragvány töredéke a székesfehérvári prépostsági templomból
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum
(Lővei Pál archívumából)

erdő határaival kapcsolatban. Ez az egyetlen olyan oklevél egyben, amely 1464 után tesz említést a prépost korábbi titkoskancellári címéről.¹⁰² A többi esetben – így a Kanizsaiak bélavári hatalmaskodása nyomán elrendelt perdöntő párbajban és a budai káptalanok egy szintén a Kanizsai családot érintő Tolna megyei iktatásánál megfogalmazott tiltakozásban – Bodó Miklós neve inkább csak földesúrként szerepelhetett.¹⁰³

A családi ügyek egy része sokkal inkább kötődik Bodó Gáspár elképzeléseihez: jóllehet utóbbi Bodrog megyei hatalmaskodása papíron Miklós ösztönzésére és akaratóból ment végbe, nem valószínű, hogy a királyi oklevélben emlegetett négyszáz fegyverest a prépost gyűjtötte össze.¹⁰⁴ Ahhoz az ügghöz sokkal inkább lehet-

4. Györgyi Bodó Miklós címerével díszített timpanon illeszkedő töredékei
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum
Felmérési rajz ©Lővei Pál, 1982/1983

tett a prépostnak is köze, amikor a família megegyezett Mátyás király előtt a Rozgonyiakkal az 1440-es évek közepe óta problémás Tolna megyei Szil birtok hovatartozásáról. Szil végül a Györgyi Bodó családé lett, de cserébe 600 forintot fizettek Rozgonyi Jánosnak és Ré-noldnak, illetve átadták nekik az Esztergom megyei Sáros prédiomot. Ez utóbbiról nem titkolja el az oklevél, hogy korábban a fehérvári éneklőkkanonok, illetve a fehérvári vásártéren álló Szent Imre-kápolna birtoka volt, amelyet aligha lehetett volna elcserelni a prépost hathatós közreműködése nélkül.¹⁰⁵

A Bodó család támogatásának egy másik módja volt néhány rokon egyházi álláshoz juttatása. Elsőként az a Bodó Mátyás nyerte el az olvasókanonoki méltóságot Fehérváron (1468–1474), akit Engel Bodó András fiának, tehát Miklós prépost unokaöccsének tartott.¹⁰⁶ Ezt éppen a fent említett csereszerződés árnyalja, amelyben ugyan szó esik a néhai Bodó András Mátyás nevű fiáról, de arra nem utal az oklevél, hogy ő egyházi személy lett volna. Ettől függetlenül persze igen valószínű, hogy az 1460-as évek közepén a bécsi egyetemen is megforduló Mátyás lector karrierjét Bodó Miklós is egyengette.¹⁰⁷ Hasonlóképpen legalább részben a prépost finanszírozhatta névrokona, a később a pécsi székeskáptalanban

102 „pridem secretarius cancellarius regie maiestatis” – 1469. május 10. (DL 93 407). A megegyezésről lásd R1B1 2021a. 270.

103 1469. március 16. (DL 16 819), 1469. május 2. (DL 105 725).

104 1465. december 21. (DL 16 287), 1466. február 17. (DL 16 294).

105 1470. április 6. (DL 16 988) – A fehérvári éneklőkkanonok ekkoriban az a Borhi Mihály volt, aki Noéi Borhi Benedek olvasókanonok

jóvoltából kerülhetett be a káptalanba. Utóbbi az 1440-es években több alkalommal is a Szent Imre-kápolna igazgatójaként említették. Vö. KÖBLÖS 1994. 339: 15. sz.; R1B1 2018. 143.

106 ENGEL 2001. Szentemágocs nem 5. tábla: Bodó (györgyi).

107 KÖBLÖS 1994. 338: 11. sz.

komoly karriert befutó másik Györgyi Bodó Miklós bolognai egyetemi tanulmányait 1470 táján. Egy hiteleshelyi oklevél 1482-ben őt is fehérvári kanonokként említette,¹⁰⁸ egy újabban előkerült dokumentum ugyanakkor arról árulkodik, hogy már 1474-ben birtokolta a javadalmat.¹⁰⁹

Bodó Miklósnak élete végén maradt ideje saját temetkezésének alapos előkészítésére is. Sírkápolnájaként azt a Mihály fia Benedek prépost alapításának tartott Mária Magdolna, Egyiptomi Mária és Szent Afra tiszteletére szentelt épületrészt jelölte ki, amely a koronázótemplom északi oldalán, valószínűleg a hetedik és a nyolcadik pillér között állt.¹¹⁰ Bár a síremlék töredékeinek felszínre kerülését már nem lehet lokalizálni, az írott források alapján nyilvánvaló, hogy Bodó Miklós különösen sokat foglalkozott az említett kápolnával. 1470-ben jóváhagyásért folyamodott a pápához a kápolna javára tett adományokkal kapcsolatban. Ezek szerint a prépost egy saját tulajdonában lévő házat, illetve három olyan fehérvári telket adott az egyháznak, amelyek részben a káptalan birtokában voltak, és nyugatra helyezkedtek el a koronázótemplomtól. A megerősítés végül 1472 elején érkezett meg.¹¹¹ A prépost a kápolna kegyúri jogával is foglalkozott, amennyiben még titkoskancellári méltóságviselése idején úgy rendelkezett, hogy a káptalan választhat kápolnaigazgatót a Fehérváron saját házzal rendelkező kanonokok közül,

ha pedig ez nem sikerül, akkor a prépost jelöli ki a rektort. 1471-ben ennek a megerősítését kérték a káptalan tagjai a pápától.¹¹² A kápolnaigazgatók közül mindössze egy személyt ismerünk a 15. századból: 1467-ben Karosi Péter fehérvári kanonok és a Mária Magdolna-kápolna rektora kiadott egy nyugtát. Ennek tartalma alapján a kápolna Budán is birtokolt egy házat, amit Rozgonyi János tárnokmester évi 12 forintért bérelt ekkoriban.¹¹³ Nem nehéz elképzelni, hogy ezt a komoly bevétellel járó fővárosi házat szintúgy Bodó Miklós juttatta a kápolnának, miután neki a kormányzatból kikerülve már nem volt szüksége rá.

Az utolsó Fehérvárra temetett prépost halála minden bizonnyal 1474 telén vagy kora tavaszán következett be. Utolsó említése – egy káptalani méltóságsor – január 10-re datálható.¹¹⁴ Borhi Miklós éneklőkanonok és vikárius okleveléből tudjuk továbbá, hogy március 30-án Mátyás kinevezte a korábbi kisprépostot, Kálmáncsehi Domonkost a Szűz Mária-társaskáptalan élére.¹¹⁵ Bár ez a dokumentum Bodó Miklóst egyáltalán nem említi, Kálmáncsehinek az *annata* kifizetésére irányuló, szeptember eleji kötelezvénye alapján egyértelmű, hogy minderre a korábbi prépost halála miatt került sor.¹¹⁶ Abból kiindulva, hogy Bodó Miklós már az 1430-as évek elején a bécsi egyetem hallgatója volt, valószínűleg bőven a hatvanas éveit taposta elhunytakor.

108 Uo. 339: 13. sz.; FEDELES 2005. 331: 47. sz.

109 1474. július 21. (DF 286 635. f. 180v) – Vö. C. TÓTH 2024. 18.

110 LŐVEI–ENGEL 1983. 5.

111 1470. június 15. (MREV III. 199–200), 1472. február 12. (Cameralia II. 242).

112 1471. december 30. (MREV III. 215–216) – A kápolnára vonatkozó oklevelek birtoktörténeti aspektusaira lásd KERTÉSZ 2020. 171–172.

113 1467. október 6. (DL 16 584) – Karosi Péter személyére lásd KÖBLÖS 1994. 352: 59. sz.

114 1474. január 10. (DL 106 629).

115 1474. április 12. (DL 17 563) – Vö. C. TÓTH 2017. 136.

116 „vacantis per obitum quondam Nicolai Bodo, olim ipsius ecclesie prepositi, extra Romanam Curiam defuncti” – 1474. szeptember 3. (Cameralia II. 246–247).

Rövidítések

DF – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény, Budapest

DL – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár, Budapest

Irodalom

Arch. 1458–1526

C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor–PÁLOS-FALVI Tamás: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526*.

I. *Főpapok és bárók*. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2016; C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor–PÁLOS-FALVI Tamás–W. KOVÁCS András: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526*. II. *Megyék*. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2017.

BERTÉNYI 1994

BERTÉNYI Iván: Tatamér. In: *Korai magyar történelmi lexikon*. (9–14. század). Főszerk. KRISTÓ Gyula. Szerk. ENGEL Pál–MAKK Ferenc. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1994. 664.

BÓNIS 1971

BÓNIS György: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

Cameralia

Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536), I–II. Szerk. LUKCSICS József–TUSOR Péter–FEDELES Tamás. (Bibliotheca historiae ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nuncupatae. Collectanea Vaticana Hungariae. Classis I. 9–10.) Budapest–Róma, Gondolat Kiadó, 2014.

C. TÓTH 2017

C. TÓTH Norbert: *Magyarország késő középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusaik és jövedelemkezelőik az 1440-es évektől 1526-ig*. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások, 27.) Győr, Győri Egyházmegyei Levéltár, 2017.

C. TÓTH 2019

C. TÓTH Norbert: *A kalocsa-bácsi főegyházmegye káptalanjainak középkori archontológiája*. (Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai, 15. Subsidia ad historiam medii

aevi Hungariae inquirendam, 11.) Kalocsa, Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, 2019.

C. TÓTH 2024

C. TÓTH Norbert: Az Erdődi család felemelkedése. In: *Bakóc Tamás emlékezete. Tanulmányok halálának 500. évfordulójára*. Szerk. C. TÓTH Norbert–NEUMANN Tibor. (Bibliotheca Collegii Professorum Hungarorum, Classis Philosophica) Piliscsaba, MCA Collegium Professorum Hungarorum, 2024. 9–21.

DRH

Decreta Regni Hungariae 1301–1490, I–II. Francisci DÖRV collectionem manuscriptorum additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius BÓNIS–Geisa ÉRSZEGI–Susanna TEKE. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 11., 19.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1976–1989.

ENGEL 1987

ENGEL Pál: Temetkezések a középkori székesfehérvári bazilikában. (Függelék: A székesfehérvári koronázások.) *Századok*, 121. 1987. 613–637.

ENGEL 1996

ENGEL Pál: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I–II. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak, 5.) Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 1996.

ENGEL 2001

ENGEL Pál: *Középkori magyar genealógia*. CD-ROM. Budapest, Arcanum Digitéka, 2001.

ENGEL 2002

ENGEL Pál: *Magyarország a középkor végén*. Digitális térkép. CD-ROM. Térinformatika KOLLÁNYI László–SALLAY Ágnes. Budapest, Térinfo Bt., 2002.

FAZEKAS 2008

FAZEKAS István: Besztercei Kretschmer Lőrinc székesfehérvári prépost, királyi nevelő. In: *Portré és imázs. Politikai propaganda és reprezentáció a kora újkorban*. Szerk. G. ETÉNYI Nóra–HORN Ildikó. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2008. 63–71.

FEDELES 2005

FEDELES Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*. (Tanulmányok Pécs történetéből, 17.) Pécs, Pécs Története Alapítvány, 2005.

Frangepán oklt.

Codex diplomaticus comitum de Frangepanibus. A Frangepán csa-

- lád oklevéltára*, I–II. Kiadják THALLÓCZY Lajos–BARABÁS Samu. Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadóhivatala, 1910–1913.
- HO
Hazai okmánytár, I–VIII. Szerk. NAGY Imre et al. Győr–Budapest, Franklin Társulat, 1865–1891.
- HORVÁTH 2011
HORVÁTH Richárd: *Itineraria regis Matthiae Corvini et regine Beatricis de Aragonia (1458–[1478]–1490)*. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak, 12.) Budapest, MTA Történettudományi Intézet, 2011.
- Hunyadiak kora
TELEKI József: *A Hunyadiak kora Magyarországon*, I–XII. Pest, K. n., 1852–1857.
- KERTÉSZ 2020
KERTÉSZ Balázs: A székesfehérvári káptalan középkori birtokai Fejér megyében. In: *Birtok és birtoklás a középkori Magyarországon*. Szerk. ZSOLDOS Attila. (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, Városi Levéltár és Kutatóintézet, 2020. 149–198.
- KERTÉSZ 2022
KERTÉSZ Balázs: *A székesfehérvári káptalan archontológiája és oklevéladó tevékenysége az Árpád-korban*. (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, Városi Levéltár és Kutatóintézet, 2022.
- KÖBLÖS 1994
KÖBLÖS József: Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. (A budai, a fehérvári, a győri és a pozsonyi káptalan adattárával.) (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok, 12.) Budapest, MTA Történettudományi Intézet, 1994.
- KUBINYI 1996
KUBINYI András: A székesfehérvári prépostok szerepe az államkormányzatban. In: *A székesfehérvári Boldogasszony bazilika történeti jelentősége. Az 1996. május 16-án rendezett tudományos tanácskozás előadásai*. Szerk. FARKAS Gábor. (Közlemények Székesfehérvár város történetéből) Székesfehérvár, Székesfehérvár Város Levéltára, 1996. 154–162.
- KUBINYI 2004
KUBINYI András: Adatok a Mátyás-kori királyi kancellária és az 1464. évi kancelláriai reform történetéhez. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophia*, 9. 2004. 25–58.
- KUMOROVITZ 1932
KUMOROVITZ Lajos Bernát: Mátyás király pecsétjei. *Turul*, 46. 1932. 5–19.
- LŐVEI 2024
LŐVEI Pál: Györgyi Bodó Miklós (†1474) töredékes síremléke. In: *Solium regni* 2024. 112–113.
- LŐVEI–ENGEL 1983
LŐVEI Pál–ENGEL Pál: Székesfehérvári kőfaragványok Györgyi Bodó Miklós prépost címerével. *Művészettörténeti Értesítő*, 32. 1983. 1–7.
- MEV 1437–1464
Monumenta ecclesie Vesprimiensis 1437–1464. A Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár középkori oklevelei. Szerk. DRESKA Gábor–KARLINSZKY Balázs. (A veszprémi egyházmegye múltjából, 25.) Veszprém, Veszprémi Főegyházmegye, 2014.
- MEV 1465–1479
Monumenta ecclesiae Vesprimiensis 1465–1479. A Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár középkori oklevelei. Szerk. DRESKA Gábor. (A veszprémi egyházmegye múltjából, 34.) Veszprém, Veszprémi Főegyházmegye, 2019.
- MKL
Mátyás király levelei. Külügyi osztály, I–II. Közzéteszi FRAKNÓI Vilmos. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1874.
- MREV
Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis. A veszprémi püspökség római oklevéltára, I–IV. Szerk. FRAKNÓI Vilmos–LUKCSICS József. Budapest, K. n., 1896–1907.
- PETTKÓ 1901
PETTKÓ Béla: Kapisztrán János levelezése a magyarokkal. *Magyar Történelmi Tár*, 1901. 161–222.
- RIBI 2018
RIBI András: A fehérvári káptalan archontológiája (1301–1457). *Turul*, 91. 2018. 132–154.
- RIBI 2021a
RIBI András: A fehérvári keresztes konvent története. Preceptorium, hiteleshely, ispotály a késő középkorban. (A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai, 15.) Székesfehérvár, Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum, 2021.

RIBI 2021b

RIBI András: Királyok, bárók, vásárosok és zarándokok. (Fehérvár késő középkori látogatói a városban működő hiteleshelyek bevallásai alapján.) In: *Városok és kiváltságolt települések a középkori Magyarországon*. Szerk. ZSOLDOS Attila. (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, Városi Levéltár és Kutatóintézet, 2021. 33–69.

RIBI 2023

RIBI András: *Az országos hatáskörű hiteleshelyi tevékenység a középkorban*. (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, Városi Levéltár és Kutatóintézet, 2023.

RIBI 2024

RIBI András: A prépostsági templomban eltemetett prépostok életútja. In: *Solium regni* 2024. 315–317.

Solium regni 2024

Solium regni – Az ország trónusa. A koronázótemplom története és faragványai. A Szent István Király Múzeum kiállítása 2023. Szerk. BICZÓ Piroska. A szerk. munkatársai LÁTRÁNYI Viktória–BAÁN Krisztina. (A Szent István Király Múzeum közleményei, D. sorozat, 362.) Székesfehérvár, Szent István Király Múzeum, 2024.

SÖRÖS 1996

SÖRÖS Pongrác: A székesfehérvári örkanonokság története 1543-ig. *Századok*, 50. 1916. 565–584.

SÜTTŐ 2022

SÜTTŐ Szilárd: Cudar szerezcsenmosdatás: ártatlan volt-e Cudar Péter? *Gesta*, 19. 2022. 5–22.

SZILÁGYI 1930

SZILÁGYI Loránd: A magyar királyi kancellária szerepe az államkormányzatban 1458–1526. *Turul*, 44. 1930. 45–83.

TÜSKÉS 2008

TÜSKÉS Anna: *Magyarországi diákok a bécsi egyetemen 1365 és 1526 között*. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken, 1.) Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 2008.

WINKLER 1935

WINKLER Pál: *A kalocsai és bácsi érseki főkáptalan története alapításától 1935-ig*. Kalocsa, K. n., 1935

Zichy okmt.

A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára, I–XII. Szerk. NAGY Imre et al. Pest–Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1871–1931

ZSO

Zsigmondkori Oklevéltár, I–XV. (1387–1428). Szerk. MÁLYUSZ Elemér–BORSA Iván–C. TÓTH Norbert–NEUMANN Tibor–LAKATOS Bálint. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39., 41., 43., 49., 52., 55., 59., 61.) Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár, 1951–2022.

The last provost buried in Székesfehérvár

Contributions to the biography of Miklós Györgyi Bodó (†1474)

The gravestone fragments associated with Miklós Györgyi Bodó, Provost of Székesfehérvár, who died in 1474, allow us to deduce that if the leaders of the collegiate chapter that operated next to the coronation church were provosts at the end of their lives, they could be buried in the basilica. This was a dubious honour, since according to their ecclesiastic privileges, the provosts of Székesfehérvár were regarded as prelates, so the majority of them were later elevated to the rank of bishop or archbishop, and were buried in their cathedral.

This, of course, does not conflict with the fact that the clergymen who served the longest as provost were those who were never promoted to a bishopric, so in many respects these figures were among the most significant and defining leaders of the institution. Of the five provosts who led the collegiate chapter for a period of 27–31 years, only Benedek, son of Mihály, a leading counsellor to King Sigismund, succeeded in later becoming a bishop. Since the last of the five was Lőrinc Kretschmer, whose provostship was severely affected by the simultaneous election of two kings and the events of the civil war that followed the Battle of Mohács (1526), it is Bodó whom we regard as the last provost buried in Székesfehérvár.

As the scion of a noble family of Tolna county with ties to the Szentemágocs clan, Miklós Bodó was ushered by his family into an ecclesiastic career at an early age: ordained as a priest, the young man attended the University of Vienna between 1432 and 1435. Though he did not earn a degree, the contacts he made here, as well as his brother's loyalty to Miklós Újlaki (Nicholas of Ilok), later proved instrumental in the ascent of the family.

While his elder brother, Gergely Bodó, rose from the ranks of the county nobility to become a baron, the ecclesiastic career of Miklós Bodó also progressed well. By 1443 at the latest, he became provost of the cathedral chapter in Bács (now Bač, Serbia), and in the 1440s and 1450s he appeared several times as suffragan bishop to the ageing Bishop of Veszprém, Mátyás Gatalóci. In autumn 1444, in all likelihood through the intercession of Újlaki, Bodó was granted benefices in Székesfehérvár from King Vladislaus I (Władysław III of Poland), who was about to embark on the ill-fated Battle of Varna.

TÁRGYSZAVAK

Györgyi Bodó Miklós; Székesfehérvár; fehérvári káptalan; prépost

We know very little about where Miklós Bodó resided and what he did in the first decade and a half of his provostship. A fragment of his official stamp survives, however, and the imprint of his signet ring is also known. The motif of the latter, alluding to the Szentemágocs clan, also appears on his gravestone: a right arm in armour clutching three flowers (possibly roses).

In February 1459, he and his nephew, Gáspár Bodó, who was appointed Master of the Stewards in his father's lifetime and later Master of the Horse, swore allegiance to King Matthias, and soon afterwards Miklós also received a high position at court, taking over as head of the secret chancery. During his five-year career as an official, Bodó was clearly among the king's closest circles.

The coronation of King Matthias on 29 March 1464 brought Miklós Bodó's court career to an end: after 1464 he was excluded from the royal council, and unlike most of the provosts of Székesfehérvár from that period, he never had the bishop's crozier conferred upon him. The chancery reforms carried out at the time have been researched in depth, but we cannot say precisely what led to Bodó's fall from grace.

He spent the last ten years of his life in Székesfehérvár, and the lack of secular duties meant he could devote more time to the church and to family matters. For example, he used his influence to further the ecclesiastic careers of his nephews: one of them, Mátyás Bodó, having completed his studies at the University of Vienna, was later appointed canon lector in Székesfehérvár; his namesake, Miklós Bodó, who studied in Bologna, was later granted substantial benefices in the cathedral chapter in Pécs.

Towards the end of his life, the provost had time to make thorough preparations for his own burial. For his funeral chapel he chose the section of the building dedicated to Mary Magdalene, Mary of Egypt and Saint Afra. He also made substantial donations to the chapel. He died in winter or early spring 1474; his successor, Domonkos Kálmáncsehi, was appointed by King Matthias on 30 March.

KEYWORDS

Miklós Györgyi Bodó; Székesfehérvár; collegiate chapter of Székesfehérvár; provost